

Vergaderjaar 1992-1993

22 531

Wijziging van de Auteurswet 1912 in verband met de rechtsbescherming van computerprogramma's

Nr. 7

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG

Ontvangen 11 februari 1993

Het eindverslag van de vaste Commissie voor Justitie geeft mij aanleiding tot de volgende opmerkingen.

Algemeen

De leden van de CDA-fractie vroegen waarom van de nadere commentaren van de leden van de nationale werkgroep geen melding is gemaakt.

De door de heer Dommering in zijn brief van 5 november 1992 genoemde commentaren betreffen reacties van leden van de werkgroep die zijn ontvangen nadat het wetsvoorstel bij de ministerraad aanhangig was gemaakt. Deze reacties waren derhalve niet beschikbaar toen de laatste hand werd gelegd aan de formulering van de uiteindelijke tekst van het wetsvoorstel.

Ik ben evenwel gaarne bereid deze reacties desgevraagd aan de Vaste Commissie voor Justitie te doen toekomen.

De leden van de CDA-fractie meenden dat in de memorie van antwoord nog niet op alle punten was ingegaan betreffende de positie van de gebruiker en het belang van de richtlijn voor de Nederlandse industrie. Welke industrie-politieke implicaties heeft de auteursrechtelijke verhandeling, zo vroegen deze leden.

Ik wijs erop dat op blz. 2 van de memorie van antwoord niet wordt volstaan met een verwijzing naar de dereguleringsparagraaf maar wordt uiteengezet wat de gevolgen van de richtlijn zijn voor zowel rechthebbenden als gebruikers. Ook in de memorie van toelichting (o.a. p. 2-3) is hieraan aandacht besteed.

In dit verband zij benadrukt dat het in de richtlijn geformuleerde beschermingsregime geldt voor een ieder en niet de nuancering maakt tussen grote, middelgrote en kleine industrieën. Dit zou in het onderhavige kader ook niet doenlijk zijn. Bovendien moet niet uit het oog worden verloren dat ook kleinere bedrijven maker/producent van computerprogrammatuur kunnen zijn. Voorts moet in aanmerking worden genomen dat de keuze voor een auteursrechtelijk beschermingsregime geheel aansluit bij de ontwikkelingen in wetgeving en jurisprudentie die in de EEG-landen en daarbuiten waarneembaar waren ten tijde van de voorbereiding van dit instrument.

Hierbij teken ik het volgende aan. De Commissie van de Europese Gemeenschappen heeft in de toelichting bij de ontwerp-richtlijn er op gewezen dat de intellectuele en financiële inspanningen die doorgaans noodzakelijk zijn voor de creatie van computerprogrammatuur dwingen tot een adequate juridische bescherming van deze prestaties. In aanmerking nemende dat er sprake is van een wereldwijde trend heeft de Commissie gemeend dat het auteursrecht een passende juridische basis vormt die ook een evenwicht creëert tussen een behoorlijk beschermingsniveau en de belangen van gebruikers. Daarbij moet in aanmerking worden genomen dat het auteursrecht niet leidt tot een monopolie-positie van de rechthebbende, aangezien het een ieder vrij staat om onafhankelijk tot de creatie van een zelfde werk te komen. Een behoorlijk beschermingsniveau is – vanzelfsprekend – ook voor de Nederlandse producenten van computerprogrammatuur van essentieel belang. Zij weten daarmee hun investeringen veilig gesteld doordat zij kunnen optreden tegen het ongeautoriseerd verrichten van handelingen die tot hun exclusieve recht behoren.

Daarnaast houdt de richtlijn rekening met de situatie dat het voor de creatie van interoperabele computerprogramma's van essentieel belang is voor de maker daarvan om te kunnen beschikken over de daarvoor noodzakelijke informatie. In artikel 6 van de richtlijn wordt deze – voor de software industrie – zeer belangrijke uitzondering op het exclusieve recht nader uitgewerkt.

De leden van de CDA-fractie vroegen om het oordeel van de regering over enkele aspecten uit de aangehaalde artikelen van professor Berkvens.

In het artikel «Softwarebescherming: het leven na de richtlijn», Bijblad Industriële Eigendom nr. 8/9, wordt gesteld dat het vaak moeilijk is in de praktijk te achterhalen wie de maker is. Dit is een probleem dat zich niet alleen behoeft voor te doen bij computerprogrammatuur, maar ook bij andere auteursrechtelijke werken kan spelen. Overigens dient het makerschap duidelijk onderscheiden te worden van de vraag aan wie het auteursrecht toekomt; wie de rechthebbende is. Het auteursrecht kan bijvoorbeeld zijn overgedragen.

Het makerschap is in het bijzonder relevant voor de duur van het auteursrecht, ten aanzien waarvan als hoofdbeginsel geldt dat het auteursrecht vervalt door verloop van 50 jaren, te rekenen van de eerste januari van het jaar, volgend op het sterfjaar van de maker. Overigens is voor de onderhavige materie in het bijzonder artikel 38, tweede lid, van de Auteurswet 1912 van belang. Dit artikelonderdeel gaat voor de duur van het auteursrecht uit van de eerste rechtmatige openbaarmaking van het werk indien het werken betreft waarvan een openbare instelling, vereniging, stichting of vennootschap als maker wordt aangemerkt. Deze regel zal, gelet op de praktijk van de ontwikkeling van computerprogrammatuur, vaak toepassing vinden.

Een volgend punt dat in het artikel van Berkvens en Alkemade aan de orde wordt gesteld is de behoefte aan een equivalent voor de Anglo-Amerikaanse figuur van de source code escrow. Deze figuur komt erop neer dat de broncode (met ontwikkeltools en documentatie), die voor de softwaregebruiker met het oog op de continuïteit van zijn gebruik beschikbaar moet zijn, maar die de leverancier ter bescherming van zijn know-how niet aan hem zal willen afgeven, bij een onafhankelijke derde wordt gedeponereerd op een zodanige wijze en met zodanige instructies dat gewaarborgd wordt dat de broncode aan de softwaregebruiker zal worden uitgeleverd in geval van wanprestatie van de leverancier of andere probleemsituaties zoals diens faillissement. Ter zake van een dergelijk depot zijn naar huidig Nederlands recht verschillende constructies denkbaar, die hierna kort zullen worden weergegeven. Aantekening verdient daarbij dat de Nederlandse literatuur op dit punt in

de regel uitgaat van het recht, zoals dit vóór 1 januari gold, en derhalve vaak niet meer actueel is.

De eerste constructie waaraan kan worden gedacht is die van een gewone bewaargeving van de informatiedrager waarop de broncode zich bevindt, op grondslag van titel 7.9 B.W. Onder het vóór 1 januari 1992 geldende recht is vaak betoogd dat in geval van faillissement van de leverancier diens curator de broncode zou kunnen terugvorderen, omdat het hier slechts een obligatoire overeenkomst betreft en de informatiedrager in de boedel valt. Onder het nieuwe recht is deze zienswijze, wat daarvan overigens zij, niet langer juist. De regel van titel 7.9, in het bijzonder ook artikel 7:605, zijn van regelend recht. Bedongen kan dan ook worden dat de bewaarnemer de in bewaring gegeven zaak slechts onder bepaalde voorwaarden aan de bewaargever(s) mag afgeven; zie Parl. Gesch. Boek 7, Inv. 3, 5 en 6, p. 402 en p. 415, waar als voorbeeld wordt genoemd bewaring ten hehoeve van twee partijen voor de duur van een tussen hen over de zaak lopend geding. Dergelijke bedingen binden, zoals alle voor de faillietverklaring gesloten overeenkomsten, ook de curator, wanneer de leverancier failliet gaat. Onder het oude recht kon artikel 37 Faillissementswet nog moeilijkheden geven, omdat dit artikel toen tot een ontbinding van rechtswege van de overeenkomst kon leiden. Maar mede wegens de daaraan verbonden complicaties is deze ontbindingsfiguur in het nieuwe recht vervallen, zodat de curator aan het contract kan worden gehouden, zolang de gebruiker van de software niet zelf de overeenkomst op grond van de wanprestatie van de curator ontbindt, wat hij kan vermijden door alleen schadevergoeding te verlangen; men zie Parl. Gesch. Wijziging Rv. e.a.v., Inv. 3, 5 en 6, p. 387 e.v.

Het zwakke punt van de bewaarnemingsconstructie zit uiteraard in de mogelijkheid dat de leverancier of zijn curator de betreffende informatiedrager ondanks een contractueel verbod overdraagt aan een ander, die niet aan de overeenkomst gebonden is en tegen wie de bewaargever derhalve slechts verweren bijvoorbeeld aan onrechtmatige daad zou kunnen ontlenu. Daartegen kan de softwaregebruiker evenwel worden beschermd door een beding dat de bewaarnemer verplicht hem in geval van faillissement van de leverancier de informatiedrager met de broncode in gebruik af te staan dan wel hem daarvan een copie te verschaffen. Indien dit beding in de overeenkomst met de leverancier is opgenomen, is de curator ook daaraan gebonden. Het feit dat de informatiedrager in de failliete boedel valt, staat daaraan niet in de weg. Het gevaar dat de curator de informatiedrager aan een ander overdraagt is overigens weinig reëel. De betreffende informatie is uiteraard reeds bij de leverancier die haar ontwikkelde, bekend. De curator heeft derhalve de informatiedrager niet nodig om zelf over de informatie te kunnen beschikken.

Een constructie die jegens derden zekerheid biedt, is vaak gezocht in een depot van de informatiedrager bij de notaris door middel van een notariële depotakte, waaraan deze drager kan worden gehecht. Men beoogt daarmee te bereiken dat de bepalingen betreffende minuutakten van de Wet op het Notarisambt van toepassing worden, in bijzonder ook artikel 42, waaraan de softwaregebruiker dan een aanspraak op een afschrift van de broncode kan ontlenu. Deze constructie maakt van deze bepalingen een enigszins oneigenlijk gebruik, dat de vraag doet rijzen of zij daarop voldoende zijn afgestemd. In het artikel van Berkvens en Alkemade wordt de aandacht gevestigd op in de literatuur geuite wensen tot aanvulling van de wetgeving op dit punt. Deze materie dient te worden gezien in het kader van het wetsvoorstel voor een nieuwe Notariswet, die thans bij de Raad van State ligt. Dat geldt ook voor het soms verdedigde depot in de vorm van een eigendomsoverdracht aan de notaris.

Daarmee is een derde constructie ter sprake gebracht, namelijk die van een depot in de vorm van een eigendomsoverdracht ten titel van beheer. Verwezen moge worden naar het recente preadvies van de Vereeniging «Handelsrecht» over Eigendomsoverdracht ten titel van beheer naar komend recht uit 1990. In deze constructie wordt de softwaregebruiker beschermd, doordat de drager van de broncode geheel aan het vermogen van de leverancier wordt onttrokken. Zoals in het preadvies (p. 187-189) wordt betoogd en in het verslag van de vergadering (p. 61) wordt bevestigd, vormt het huidige artikel 3:84 lid 3 B.W. hier geen belemmering. Het bezwaar van deze constructie, dat hierin is gelegen dat de drager van de broncode in het vermogen van de eigenaar ten titel van beheer belandt, kan grotendeels worden ondervangen door deze eigendom onder te brengen bij een stichting met een op deze zaak afgestemde beperkte doelomschrijving en een onpartijdig stichtingsbestuur.

Als laatste constructie kan worden vermeld de mogelijkheid om de informatiedrager die de broncode bevat, eigendom van leverancier en softwaregebruiker tezamen te maken, zodat een gemeenschap ontstaat in de zin van titel 3.7 B.W., waarin zij beiden deelgenoot zijn. In dat kader kan een regeling worden overeengekomen betreffende gebruik en beheer, die ook in bewaring door een derde voorziet. Een dergelijke regeling heeft goederenrechtelijke werking op grondslag van artikel 3:168 lid 4 B.W. De verdeling van de betreffende gemeenschap moet, gezien de op wederzijdse waarborgen gerichte aard daarvan, voor de duur van het depot uitgesloten worden geacht op grondslag van artikel 3:178 lid 1, slotzinsnede, in verbinding met lid 3.

De conclusie kan derhalve zijn dat het huidige recht voorshands voldoende mogelijkheden biedt om tot een praktische oplossing voor de bescherming van de softwaregebruiker ter zake van de broncode te komen.

De leden van de CDA-fractie vroegen om een oordeel terzake van de door Berkvens in zijn artikel «Uitbreiding Pax Americana voor software gewenst» beschreven Amerikaanse regeling terzake van licentierechten in het kader van faillissement.

Voorzover ik op basis van dit artikel kennis heb kunnen nemen van de inhoud van de Amerikaanse regeling kom ik tot de conclusie dat deze gelet op het hiervoor weergegeven Nederlandse faillissementsrecht overbodig is.

De leden van de CDA-fractie vroegen wat de status is van de discussies in de Raadswerkgroep en op welke wijze zij voor rechthebbenden of de rechter kenbaar zijn.

De discussies in de Raadswerkgroep dienen ter voorbereiding van de besluitvorming in de Raad van Ministers. In deze werkgroep zitten ambtelijke deskundigen van de Lid-Staten. Deze discussies worden schriftelijk samengevat door het secretariaat van de Raad. Deze verslagen worden niet officieel vastgesteld en zijn niet openbaar. Voorzover in de memorie van antwoord wordt verwezen naar de discussie over de richtlijn in de Raadswerkgroep geschiedt dit teneinde de totstandkomingsgeschiedenis van bepaalde aspecten van dit instrument te verduidelijken.

De leden van de PvdA-fractie vroegen wat in verband met de Chipswet onder de specifieke kenmerken van het beschermde object moet worden verstaan die een verschil in bescherming rechtvaardigen.

Een halfgeleiderprodukt is samengesteld uit een lichaam met een laag halfgeleidermateriaal en één of meer lagen geleidend, halfgeleidend of isolerend materiaal. Deze lagen hebben elk een configuratie in overeenstemming met het vooraf bepaalde driedimensionale patroon van het halfgeleiderprodukt. Door het gebruik van een reeks samenhangende beelden (maskers) wordt het halfgeleiderprodukt stap voor stap

opgebouwd. De reeks van samenhangende beelden, die benodigd is voor het verkrijgen van het resultaat, dat in het halfgeleiderprodukt zijn uiteindelijke vorm heeft gevonden, wordt aangeduid als de topografie van het betreffende halfgeleiderprodukt. Deze topografie vormt het voorwerp van bescherming in de door de leden van de PvdA-fractie genoemde Chipswet (Wet van 28 oktober 1987, Stb. 484).

Onder een computerprogramma wordt verstaan een verzameling instructies die bestemd zijn om een informatie-verwerkende machine een bepaalde functie te laten uitvoeren.

In dit verband zij erop gewezen dat de EEG-richtlijn van 16 december 1986 betreffende de rechtsbescherming van topografieën van halfgeleiderprodukten (Pb L 24, blz. 36) in navolging van de Amerikaanse Semi Conductor Chip Protection Act een sui-generiek beschermingsregime creëert, dat rekening houdt met de specifieke kenmerken van de halfgeleider-industrie. Zowel in de Verenigde Staten van Amerika als in de Europese Gemeenschappen is gekozen voor een bijzonder beschermingsregime aangezien men van mening was dat bepaalde aspecten van de aan ontwerpers van topografieën van halfgeleiderprodukten toe te kennen bescherming niet te verenigen waren met auteursrechtelijke beginselen. Dit gold bijvoorbeeld voor de regeling terzake van reverse engineering. Dit heeft in de Amerikaanse wetgevingsgeschiedenis van bovengenoemde wet ertoe geleid dat de aanvankelijk voorgestelde wijziging van de Amerikaanse Auteurswet werd omgezet in een sui-generiek beschermingsregime, waarin een uitdrukkelijke uitzondering voor reverse engineering is opgenomen. Het aanvankelijke voorstel om de uitzondering terzake van reverse engineering te regelen in het kader van het fair-use-beginsel werd vanwege het mogelijke effect daarvan op het auteursrecht in het algemeen en op de rechten van makers van computerprogramma's in het bijzonder afgewezen.

De leden van de PvdA-fractie waren het niet eens met de stelling dat juist met betrekking tot het onderwerp reverse engineering het oorspronkelijke ontwerp van de richtlijn door de huidige tekst van de richtlijn is achterhaald.

Deze opmerking op blz. 7 van de memorie van antwoord houdt verband met de daaraan voorafgaande zin waarin wordt opgemerkt dat Verkade in zijn rede «Intellectuele eigendom, mededinging en informatie-vrijheid (1990)» enige aandacht heeft besteed aan de relatie tussen artikel 10 EVRM en het oorspronkelijke commissie-voorstel. In het oorspronkelijke richtlijn-voorstel, waarnaar Verkade verwijst, ontbrak echter een uitzondering terzake van decompilatie zoals thans geformuleerd in artikel 6 van de richtlijn. Verkade acht het ontbreken van een dergelijke regeling een onwenselijke en met artikel 10 EVRM strijdige situatie. Met deze opmerking heb ik mitsdien willen aangeven dat de kritiek van Verkade in zijn rede achterhaald is nu in de richtlijn een bepaling terzake is opgenomen.

De leden van de PvdA-fractie vroegen, gelet op artikel 10, tweede lid, EVRM waarom de voorgestelde beperking met betrekking tot reverse engineering noodzakelijk is in een democratische samenleving.

Zoals ook Verkade in zijn eerdergenoemde rede stelt, noemt artikel 10, tweede lid, EVRM de bescherming van de rechten van anderen als beperkingsgrond op het in het eerste lid geformuleerde recht op vrijheid van meningsuiting. Onder de rechten van anderen zijn intellectuele eigendomsrechten begrepen.

In de eerste zes overwegingen van de richtlijn wordt aangegeven waarom computerprogramma's op grond van het auteursrecht beschermd dienen te worden. Overwogen wordt dat voor de ontwikkeling van computerprogramma's belangrijk menselijk en technisch potentieel en aanzienlijke financiële middelen worden ingezet terwijl zij kunnen worden gekopieerd voor een fractie van de kosten die moeten worden

besteed om deze programma's zelfstandig te ontwikkelen. Er is met andere woorden een dwingende sociale behoefte aan adequate bescherming van deze prestaties. In de richtlijn wordt het auteursrecht als het geschikte communautaire juridische kader aangemerkt voor de bescherming van computerprogramma's. Deze keuze sluit overigens aan bij het beschermingskader dat in veel Lid-Staten reeds aanwezig is in wetgeving en jurisprudentie.

In de richtlijn wordt aan de rechthebbende op het programma onder meer het verveelvoudigingsrecht gegeven, welk recht een essentieel onderdeel van het auteursrecht vormt en zijn grondslag vindt in de auteursrechtelijke verdragen.

Het decompilatieproces gaat gepaard met een aantal handelingen die als verveelvoudiging in de zin van de richtlijn moeten worden aangemerkt en die derhalve in beginsel aan de toestemming van de rechthebbende op het te decompileren programma zijn onderworpen. Verkade wijst hier eveneens op in zijn eerdergenoemde rede. De richtlijn-wetgever heeft deze consequentie willen beperken door in artikel 6 onder bepaalde voorwaarden verveelvoudigingshandelingen toe te staan zonder de toestemming van de rechthebbende. Bij het formuleren van deze voorwaarden heeft een zorgvuldige afweging plaatsgevonden van de belangen van rechthebbenden en gebruikers. In de considerans (overweging 20-24) worden de aan deze uitzondering ten grondslag liggende overwegingen tot uitdrukking gebracht. Deze uitzondering terzake van decompilatie en de andere in artikel 5 van de richtlijn geformuleerde uitzonderingen op het exclusieve recht geven aan dat het in de richtlijn geformuleerde beschermingsregime niet eenzijdig van inhoud is en uitsluitend rekening houdt met de positie van de rechthebbende; er is een evenwichtig beschermingskader gecreëerd dat het daarmee beoogde doel niet te buiten gaat.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of in artikel 1, derde lid, van de richtlijn voor computerprogramma's een andere inhoud aan het originaliteitsvereiste wordt gegeven dan de Hoge Raad in zijn uitspraken voor andere werken neerlegt.

De door de leden van de PvdA-fractie genoemde passage uit de memorie van antwoord (blz. 11), waarin wordt gesteld dat uit de hiervoor weergegeven overwegingen niet blijkt dat de Hoge Raad beoogt nieuwe, zwaardere eisen te stellen met betrekking tot het originaliteitscriterium, moet gelezen worden in het licht van de opmerkingen van deze fractie in het voorlopig verslag bij artikel 1, onderdeel A. In dat onderdeel van het voorlopig verslag (blz. 15) geven de leden van deze fractie te kennen dat naar hun mening in de in de memorie van toelichting geciteerde rechtspraak lichtere criteria werden aangelegd dan in het Romme/Van Dale-arrest van 4 januari 1991.

Op eveneens blz. 11 van de memorie van antwoord heb ik uiteengezet waarom naar mijn mening de omschrijving van het originaliteitsvereiste in artikel 1, derde lid, van de richtlijn hetzelfde tot uitdrukking beoogt te brengen, zij het in andere bewoordingen, als de recente jurisprudentie van de Hoge Raad (in het bijzonder het door de leden van de PvdA-fractie genoemde Romme/Van Dale arrest). Daarbij was het van belang of in dit arrest hogere eisen worden gesteld aan het originaliteitscriterium dan in eerdere jurisprudentie dan wel de richtlijn. Ik verwijs in dit verband naar hetgeen ik terzake op blz. 11, 14-15 van de memorie van antwoord heb opgemerkt.

In dit verband dient ook niet uit het oog te worden verloren dat de definitie in de richtlijn erop gericht is de Duitse jurisprudentie, zoals verwoord in het Inkasso- en het Nixdorf-arrest, ongedaan te maken. In het oorspronkelijke richtlijn-voorstel ontbrak een omschrijving van het originaliteitsvereiste en werd alleen bepaald dat op computerprogramma's dezelfde eisen moeten worden toegepast voor wat betreft het

originaliteitscriterium als op andere werken. Deze omschrijving garandeerde echter niet – gelet op de Duitse jurisprudentie – een zelfde beschermingsniveau. In de richtlijn is vervolgens een omschrijving opgenomen die aansluit bij het continentale auteursrecht. Een zelfde omschrijving komt overigens ook reeds voor in de richtlijn van de Raad van 16 december 1986 betreffende de rechtsbescherming van topografieën van halfgeleiderproducten, waarin in artikel 2, lid 2, wordt gesproken van «de eigen intellectuele inspanning van de maker».

Zoals ik in de memorie van antwoord (blz. 11) opmerkte, ben ik van mening dat in de eerdergenoemde jurisprudentie van de Hoge Raad geen sprake is van cumulatie van eisen. In het arrest van 4 januari 1991 overweegt de Hoge Raad onder meer dat wil een voortbrengsel kunnen worden beschermd als een werk van letterkunde, wetenschap of kunst als bedoeld in artikel 1 in verbinding met artikel 10 Auteurswet 1912 vereist is dat het een eigen, persoonlijk karakter heeft en het persoonlijk stempel van de maker draagt. Met betrekking tot het in het geding centraal staande trefwoordenbestand overweegt de Hoge Raad dat aan dit vereiste wordt voldaan indien de verzameling van woorden het resultaat zou zijn van een selectie die een persoonlijke visie van de maker tot uitdrukking brengt. Het door de PvdA-fractie geformuleerde, in een inbreukprocedure te hanteren, verweer staat naar mijn mening haaks op het hiervoor beschreven arrest dat ligt in de lijn van eerdere jurisprudentie van de Hoge Raad terzake, waarnaar ik op blz. 11 van de memorie van antwoord heb verwezen.

Met betrekking tot de door de leden van de PvdA-fractie aan de orde gestelde geschriftenbescherming merk ik het volgende op.

Naar aanleiding van de in het voorlopig verslag gestelde vragen heb ik wederom de kwestie van de geschriftenbescherming voorgelegd aan de Commissie van de Europese Gemeenschappen (Directoraat-Generaal Interne Markt en Industrie III, F-4). Op 9 december 1992 heb ik een schriftelijk antwoord ontvangen, waarvan ik een kopie bijvoeg.¹ In dit antwoord wordt onder meer gesteld dat een Lid-Staat computerprogramma's, die «niet voldoen aan het niveau van originaliteit zoals in artikel 1 gedefinieerd, niet mag blijven beschermen middels een ander auteursregime. De richtlijn voorziet in artikel 9 in een voortdurende toepasselijkheid van wijzen van bescherming anders dan de auteursbescherming».

Anders dan de leden van de PvdA-fractie ben ik van mening dat, gelet op de totstandkomingsgeschiedenis van artikel 10, eerste lid, onder 1°, het de bedoeling van de wetgever van 1911 is geweest geschriften, waaraan geen letterkundige, wetenschappelijke of kunstwaarde is toe te schrijven onder de bescherming van de Auteurswet 1912 te brengen. In de memorie van toelichting (blz. 6 en 7) is uitdrukkelijk aan deze kwestie aandacht besteed. In de jurisprudentie is aan dit uitgangspunt van auteursrechtelijke bescherming van deze geschriften vastgehouden, zij het dat de bescherming van deze categorie werken is beperkt. Ik verwijs in dit verband naar de radioprogramma's-arresten (N.J. 1954, 211; N.J. 1962, 355; N.J. 1966, 116). Dat het oogmerk van deze regeling in de voorloper van de Auteurswet 1912 (de Wet van 1881) veeleer bescherming van de investeringen van drukkers en uitgevers was dan een bescherming van auteurs laat het auteursrechtelijke karakter van de huidige geschriftenbescherming onverlet.

De door de leden van de PvdA-fractie voorgestelde schrapping van de aan het eerste lid van artikel 10 toegevoegde zin is – gelet op het vorenstaande – niet te verenigen met de richtlijn.

De leden van de PvdA-fractie vroegen waaruit volgt dat de Lid-Staten niet langer meer de bevoegdheid hebben verdragen met andere landen te sluiten met betrekking tot onderwerpen die in de onderhavige richtlijn zijn geregeld. Relevant hier is het AETR-arrest uit 1971 (263). Volgens

¹ Ter inzage gelegd bij de afdeling Parlementaire Documentatie.

dit arrest is er sprake van impliciete externe bevoegdheid van de Gemeenschap indien door uitoefening van de interne bevoegdheid een gemeenschappelijke regeling is tot stand gekomen. De Lid-Staten zijn dan niet meer bevoegd om op het door die regeling bestreken terrein bilateraal internationale verbintenissen aan te gaan. Uitoefening van een interne bevoegdheid leidt er toe dat de bevoegdheid tot het sluiten van een verdrag over dezelfde materie met derde landen exclusief op de Gemeenschap is overgegaan.

De leden van de PvdA-fractie vroegen in te gaan op de punten die zijn geformuleerd op blz. 12 en 13 van het voorlopig verslag.

In de memorie van antwoord ben ik reeds op blz. 18 en 19 ingegaan op de door de leden van de PvdA-fractie op blz. 12 en 13 van het voorlopig verslag aan de orde gestelde punten. Daarbij teken ik aan dat ik niet de stelling van de PvdA-fractie onderschrijf dat het in de richtlijn gecreëerde beschermingsregime meer computerprogramma's beschermt dan thans het geval zou zijn op basis van het Romme/van Dale-arrest. Zoals ik hiervoor en in de memorie van antwoord heb uiteengezet sluit de in de richtlijn gehanteerde omschrijving van het oorspronkelijkheidscriterium aan bij de inhoud die daaraan hier te lande wordt gegeven. Evenmin onderschrijf ik de door deze leden geuite veronderstelling dat het onderhavige wetsvoorstel op grond van het feit dat het nieuwe regels stelt tot een evenredige toename van het aantal handhavingszaken zal leiden. Deze veronderstelling is volstrekt niet onderbouwd. Het gaat mij dan ook veel te ver om zonder meer een koppeling te leggen tussen het feit dat er een specifiek beschermingsregime wordt gecreëerd en het aantal daaruit voortvloeiende geschillen.

Daartegenover kan gesteld worden dat het onderhavige wetsvoorstel een afgebakend beschermingskader biedt en mitsdien duidelijkheid en rechtszekerheid biedt voor rechthebbenden en gebruikers. Voorts wordt in de betreffende passage in het voorlopig verslag ten aanzien van punt IV van de dereguleringsstoets – zonder nadere motivering – opgemerkt dat de regeling nog tal van interpretatieproblemen zal opleveren en tot een overeenkomstige toename van het aantal geschillen zal leiden.

Ik ben van mening dat de in het wetsvoorstel gebruikte termen, die ontleend zijn aan de richtlijn, niet kunnen worden aangemerkt als te weinig bepaald of onduidelijk in het betreffende zinsverband. Deze termen sluiten ook aan bij het terzake van deze materie gehanteerde spraakgebruik. Een strakke definiëring van de gehanteerde termen zou overigens, gezien de opzet van de richtlijn, niet goed verdedigbaar zijn en bovendien de rechtsontwikkeling terzake belemmeren. Evenals bij andere wetgevingsprojecten zal ik de praktische toepassing van de onderhavige regeling nauwgezet volgen.

De leden van de fractie van D66 waren van mening dat het bepaalde in het tweede lid van artikel 1 van de richtlijn, hetzij algemeen hetzij specifiek geformuleerd, in het wetsvoorstel moet worden opgenomen.

Ik onderschrijf deze mening niet. Opname van een dergelijke regel, beperkt tot computerprogrammatuur, is naar mijn mening niet wenselijk aangezien het in dit richtlijn-onderdeel verwoorde beginsel algemeen van aard is en geldt voor het gehele terrein van het auteursrecht. Het opnemen van dit beginsel – in algemene zin geformuleerd – is naar mijn mening niet noodzakelijk aangezien het hier een in de doctrine en jurisprudentie algemeen aanvaard uitgangspunt is. Aan explicitering daarvan in de Auteurswet 1912 bestaat geen dringende behoefte. Bovendien gaat, zoals ik al in de memorie van antwoord opmerkte, een dergelijke algemene bepaling de beperkte reikwijdte van dit wetsvoorstel te buiten.

Artikelen

Artikel I, onderdeel A

De door de leden van de CDA-fractie gestelde vraag of het derde lid van artikel 1 van de richtlijn ertoe strekt het oorspronkelijkheids criterium te harmoniseren, kan ik bevestigend beantwoorden. De in de richtlijn gehanteerde omschrijving van dit criterium sluit aan bij de inhoud die het oorspronkelijkheidsvereiste in het Nederlandse auteursrecht heeft. Het risico van een afwijkende interpretatie acht ik dan ook niet aanwezig. Opneming van een omschrijving van het oorspronkelijkheids criterium in het onderhavige wetsvoorstel is naar mijn mening niet aangewezen, aangezien dit wetsvoorstel beperkt is tot de auteursrechtelijke bescherming van een specifieke categorie werken, terwijl het oorspronkelijkheids criterium toepasselijk is op alle werken. Het risico van a-contrario-redenering zou door opneming van deze definitie, beperkt tot computerprogramma's, gecreëerd worden. Voorts is het ook uit een oogpunt van wetgevingstechniek niet fraai om ten aanzien van een specifiek element een definitie op te nemen die betrekking heeft op een criterium dat geldt voor de gehele materie die door een wettelijke regeling wordt bestreken.

In de door de leden van de CDA-fractie genoemde brief van 11 november 1991 van mr. E.J. Dommering gaat deze niet inhoudelijk in op de kwestie van de geschriftenbescherming maar wordt een procedureel bezwaar aan de orde gesteld. Naar aanleiding van deze brief is de oorspronkelijke memorie van toelichting uitgebreid met een passage waarin wordt opgemerkt dat tijdens de voorbereiding van de EEG-richtlijn noch in de Raadswerkgroep noch op nationaal niveau expliciet de kwestie van eventuele auteursrechtelijke bescherming van niet-oorspronkelijke computerprogramma's aan de orde is geweest (stuk nr. 3, blz. 4).

Artikel 45h

De leden van de CDA-fractie drongen aan op spoedige voorbereiding van het wetsvoorstel inzake het leen- en verhuurrecht. Zij waren niet overtuigd van de noodzaak van regeling van het leenrecht in dit wetsvoorstel.

De richtlijn van de Raad betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom is op 19 november 1992 vastgesteld. Dit instrument treedt op 1 juli 1994 in werking. Een wetsvoorstel tot implementatie van deze richtlijn is in voorbereiding.

Het zou naar mijn mening niet verstandig zijn om met de regeling van het lenen van computerprogramma's te wachten tot het algemene wetsvoorstel inzake het verhuur- en leenrecht. Dit zou immers een lacune betekenen in het beschermingsregime, hetgeen ook door rechthebbenden niet wenselijk wordt geacht. Uitlening van computerprogrammatuur vindt overigens in de praktijk plaats. Het niet-regelen van het leenrecht zou een aanzuigende werking kunnen hebben, aangezien in tegenstelling tot verhuur de toestemming van de rechthebbende niet vereist zou zijn voor deze handelingen. Daarbij moet in aanmerking worden genomen dat ten tijde van de aanbidding van het onderhavige wetsvoorstel aan de Tweede Kamer op 4 maart 1992 volstrekt niet duidelijk was wanneer de leen-/verhuurrichtlijn tot stand zou komen. Eerst op 18 juni 1992 heeft de Raad een gemeenschappelijk standpunt over dit concept vastgesteld. Het was mitsdien niet verantwoord om in navolging van de richtlijn betreffende de rechtsbescherming van computerprogramma's het leenrecht in dit wetsvoorstel, dat een volledig

beschermingsregime beoogt te creëren voor dit specifieke werk, buiten beschouwing te laten.

De leden van de PvdA-fractie achten het argument dat indien het uitlenen niet zou worden geregeld dit een aanzuigende werking zou kunnen hebben op het leenverkeer niet sterk nu de verhuurrichtlijn is vastgesteld op 19 november 1992.

Ik wijs erop dat de richtlijn betreffende de rechtsbescherming van computerprogramma's op 1 januari 1993 in werking is getreden. Op dat tijdstip moeten de Lid-Staten in hun wetgeving voldoen aan deze richtlijn. Ten tijde van de totstandkoming van de onderhavige richtlijn op 14 mei 1991 was nog in het geheel niet duidelijk op welke termijn de verhuurrichtlijn tot stand zou komen c.q. in werking zou treden. Deze laatste richtlijn zal volgens de op 19 november 1992 vastgestelde tekst op 1 juli 1994 in werking treden. Gelet op deze laatste datum van inwerkingtreding en die van de computerprogrammatuur-richtlijn zou er een lacune zijn in het beschermingsregime voor deze specifieke categorie werken. Dit acht ik niet wenselijk.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de zinsnede soortgelijke rechtshandeling «die onder omstandigheden een strafbaar feit» kan opleveren niet in strijd is met artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht.

Artikel 1, eerste lid, Wetboek van Strafrecht bepaalt evenals artikel 16 van de Grondwet dat geen feit strafbaar is dan uit kracht van een daaraan voorafgegaan wettelijke strafbepaling. De in artikel 45*h* gebruikte terminologie «soortgelijke rechtshandeling» moet worden uitgelegd in het licht van de daaraan voorafgaande begrippen verhuren en in bruikleen geven, waaraan de desbetreffende rechtshandeling soortgelijk moet zijn.

De omstandigheid dat het hier om een open formulering gaat betekent nog niet dat de inhoud daarvan niet duidelijk is. Overigens zal deze terminologie bij nota van wijziging worden aangepast aan de hiervoor genoemde richtlijn van 19 november 1992, zodat de door de leden van de PvdA-fractie gestelde spanning met artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht verdwijnt.

Artikel 45i

De leden van de CDA-fractie waren op grond van de toelichting van mening dat ook uitgaande van de door hen voorgestane verwerking van de richtlijn een letterlijke verwerking van de clausule in artikel 4, onder a, tweede zin, van de richtlijn geen bezwaren opleverde.

Tegen het opnemen van de door de leden van de CDA-fractie genoemde clausule uit artikel 4, onderdeel a, van de richtlijn, luidende «voor zover deze reproductie van het programma noodzakelijk is», bestaan geen bezwaren. In de memorie van antwoord heb ik uiteengezet waarom deze clausule niet is overgenomen (stuk nr. 5, blz. 26). Ten einde elke onduidelijkheid op dit punt te voorkomen stel ik voor de formulering van artikel 45*i* aan te passen. Dit artikel komt dan aldus te luiden: «Onverminderd het bepaalde in artikel 13 wordt onder het vereenvoudigen van een werk als bedoeld in artikel 10, eerste lid, onder 12°, mede verstaan het laden, het in beeld brengen, de uitvoering, de transmissie of de opslag, voor zover voor deze handelingen het vereenvoudigen van dat werk noodzakelijk is».

Artikel 45j

Ik deel niet de mening van de leden van de CDA-fractie dat de Nederlandse tekst van artikel 5, eerste lid, van de richtlijn minder toereikend zou zijn dan de Engelse versie.

Ingevolge artikel 45*j* is de rechtmatige gebruiker bevoegd zonder

toestemming van de rechthebbende verveelvoudigingshandelingen te verrichten die noodzakelijk zijn voor het met het computerprogramma beoogde gebruik, tenzij anders is overeengekomen. Daarnaast bepaalt artikel 45j dat verveelvoudigingen die geschieden in het kader van het laden, het in beeld brengen of het verbeteren niet bij overeenkomst kunnen worden verboden. Deze handelingen zijn de gebruiker mitsdien van rechtswege toegestaan, ongeacht of er een contractuele relatie bestaat met de auteursrechthebbende op het desbetreffende computerprogramma.

Terecht hebben de leden van de CDA-fractie uit de relevante passage uit de memorie van antwoord (blz. 28) afgeleid dat het niet aan de gebruiker is om het met het computerprogramma beoogde gebruiksdoel te bepalen.

Het doel kan contractueel zijn vastgelegd, waarbij ook voorwaarden kunnen zijn geformuleerd waaronder het programma gebruikt kan worden (bijv. het aantal gebruikers, de locatie). Ontbreken contractuele afspraken dan kan het doel uit andere omstandigheden worden afgeleid, zoals het technische vermogen van het programma om bepaalde taken te verrichten.

De leden van de CDA-fractie vroegen of niet duidelijker moet worden aangegeven wat «fouten» zijn.

Onder fouten kunnen in het algemeen worden verstaan onvolkomenheden in het programma die moeten worden verbeterd teneinde het computerprogramma voor het daarmee beoogde doel te kunnen gebruiken. Het in artikel 45j gebruikte begrip «noodzakelijk» is ontleend aan de tekst van de richtlijn. Aangezien het hier een uitzondering op het exclusieve recht betreft gebruikt de richtlijn stringente bewoordingen teneinde het beperkte karakter van deze uitzondering te benadrukken. Van noodzakelijk is geen sprake indien de betreffende handelingen bijvoorbeeld in commercieel opzicht voordelig zijn of tijdbesparend zijn. Het gaat hier om verveelvoudigingen die technisch vereist zijn voor het gebruik van het computerprogramma. Aan de hand van de concrete omstandigheden zal moeten worden beoordeeld of terecht een beroep op deze uitzondering wordt gedaan.

De leden van de PvdA-fractie waren van mening dat tot uitdrukking moet worden gebracht zoals in de richtlijn, dat de rechtmatige verkrijger gerechtigd is de bedoelde verveelvoudiging tot stand te brengen.

Zoals ik in de memorie van toelichting (blz. 13) heb uiteengezet, wordt in artikel 45j niet uitdrukkelijk verwezen naar de rechtmatige verkrijger zoals in artikel 5, lid 1, van de richtlijn. Dit hangt samen met de systematiek van de Auteurswet 1912. Vanwege het niet-ondenkbare risico van a-contrario-redenering is afgezien van vermelding van voornoemd vereiste. Het zal echter duidelijk zijn dat er inhoudelijk geen bezwaren bestaan tegen dit vereiste. Ik ben bereid dit criterium alsnog in artikel 45j op te nemen indien ook de andere fracties daarmee kunnen instemmen. Deze aanvulling zal de duidelijkheid van artikel 45/ ten goede komen. Hetzelfde geldt voor de door de leden van de PvdA-fractie bepleite opname van de term «rechtmatige gebruiker» in artikel 45k van het onderhavige wetsvoorstel.

Naar aanleiding van de opmerkingen van de PvdA-fractie over hetgeen op blz. 29 van de memorie van antwoord is gesteld met betrekking tot de verdeling van de bewijslast zij het volgende opgemerkt.

In deze passage wordt vanuit de positie van de gedaagde partij, die als verweer de gestelde inbreuk op het auteursrecht bestrijdt, aangegeven wat van diens kant moet worden bewezen. De rechthebbende op het computerprogramma zal indien hij stelt dat een verveelvoudiging in strijd is met het bepaalde in artikel 45j in beginsel moeten bewijzen dat in het concrete geval niet wordt voldaan aan de in dat artikel geformuleerde voorwaarden.

Artikel 45k

De leden van de CDA-fractie vroegen of in het wetsvoorstel computer-criminaliteit en het onderhavige wetsvoorstel hetzelfde moet worden verstaan onder een reservekopie. In het eerstgenoemde wetsvoorstel wordt het begrip reservekopie niet gebruikt. Het vraagstuk van de reservekopie heeft in dit wetsvoorstel geen rol van enige betekenis gespeeld.

Met betrekking tot de Engelse wetgeving wijs ik erop dat onlangs een aantal wijzigingen is aangebracht in de Engelse Copyright Act van 1988 in verband met de implementatie van de EEG-richtlijn. Een definitie van het begrip «reservekopie» is niet opgenomen noch is bepaald voor welke doeleinden een dergelijke kopie kan worden gemaakt. De betreffende bepaling luidt als volgt: «It is not an infringement of copyright for a lawful user of a copy of a computerprogram to make any back-up copy of it which it is necessary for him to have for the purposes of his lawful use.» De Engelse tekst sluit evenals het voorgestelde artikel 45k aan bij de tekst van de richtlijn (artikel 5, lid 2), waarin evenmin een definitie van het begrip «reservekopie» is opgenomen.

Anders dan de richtlijn geeft de door de heer Borking voorgestelde omschrijving een limitatieve opsomming van de doeleinden waarvoor een reservekopie kan worden gemaakt. De richtlijn bepaalt daarentegen uitsluitend dat het gaat om een kopie die noodzakelijk is voor het met het betreffende computerprogramma beoogde gebruik. Ik acht deze open formulering, waarin geen specifieke doelen worden opgesomd, aangezien aangezien een dergelijke opzet niet het risico in zich bergt dat de definitie in de praktijk niet ruim genoeg blijkt te zijn. In de richtlijn wordt gesproken over een «reservekopie» en niet over «reservekopieën». In artikel 45k van het wetsvoorstel komt de zinsnede voor «de verveelvoudiging die dient als reservekopie». Er wordt mitsdien impliciet in beginsel uitgegaan van één kopie. Indien er in de praktijk meerdere reservekopieën worden gemaakt van een bepaald computerprogramma zal moeten worden voldaan aan het vereiste dat deze kopieën nodig zijn voor het met dat programma beoogde gebruik.

Artikel 45m

De leden van de CDA-fractie vroegen naar de ontstaansgeschiedenis van dit artikel in de Raadswerkgroep. Welke industrie-politieke implicaties heeft dit onderdeel, zo vroegen deze leden.

Het oorspronkelijke richtlijn-voorstel van de Commissie bevatte geen bepaling terzake van decompilatie. Aanvankelijk was de Commissie van mening dat de kwestie van decompilatie aan de nationale regelgeving van de Lid-Staten moest worden overgelaten in die zin dat de Lid-Staten met inachtneming van internationale verdragsverplichtingen op het terrein van het auteursrecht decompilatie als uitzondering op het uitsluitend recht zouden mogen toestaan. Verschillende Lid-Staten, waaronder Nederland, waren van mening dat deze kwestie niet aan de beleidsvrijheid van de Lid-Staten kon worden overgelaten, aangezien dit tot onduidelijkheid en rechtsonzekerheid zou leiden. Voorts bleek in de discussie in de Raadswerkgroep dat decompilatie volgens de wetgeving van de meeste Lid-Staten niet zou zijn toegestaan.

Ook de reacties uit belanghebbende kringen maakten duidelijk dat het aanvankelijke Commissie-standpunt van non-interventie niet gehandhaafd kon blijven. Overigens waren deze reacties zeer gevarieerd, uiteenlopend van een pleidooi voor een bepaling die decompilatie uitdrukkelijk toestond tot het voorstel decompilatie te verbieden.

De voorstanders van een uitzondering terzake van decompilatie wezen erop dat het «fair-use»-beginsel in de Amerikaanse Auteurswet decompilatie

latiehandelingen toestaat en dat door het niet-opnemen van een uitzondering de Europese industrie in Europa in een zeer nadelige positie zou komen ten opzichte van de Amerikaanse aan wie dergelijke handelingen wel zouden zijn toegestaan. De pleitbezorgers van een uitdrukkelijk verbod van decompilatie wezen erop dat het introduceren van een uitzondering zou leiden tot een lager beschermingsniveau hetgeen zou betekenen dat activiteiten op het terrein van onderzoek en ontwikkeling van computerprogrammatuur uit Europa zouden verdwijnen en mitsdien ook de innovatie op dit terrein. In het gewijzigde voorstel heeft de Commissie, mede ook naar aanleiding van de reactie van het Europees Parlement, in artikel 6 een compromis-voorstel geformuleerd in de vorm van een beperkte uitzondering terzake van – kort gezegd – het decompileren voor het bewerkstelligen van interoperabiliteit.

De in de richtlijn gekozen oplossing van een uitdrukkelijke uitzondering is uniek. Een dergelijke bepaling ontbreekt in de wetgeving van de Verenigde Staten van Amerika en Japan. In de Verenigde Staten dient de rechtmatigheid van decompilatiehandelingen beoordeeld te worden aan de hand van het fair-use-beginsel dat in artikel 107 van de Amerikaanse Auteurswet is uitgewerkt. De in de richtlijn gekozen oplossing schept duidelijkheid aangezien de voorwaarden, waaronder decompilatie is toegestaan, worden opgesomd. Het risico van uiteenlopende, tegenstrijdige juridische oplossingen in de Lid-Staten wordt hiermee voorkomen.

Gesteld kan worden dat deze oplossing de rechthebbenden beschermt aangezien de uitzondering op het exclusieve recht onder strikt geformuleerde voorwaarden is toegestaan. Anderzijds schept deze regeling ook duidelijkheid voor bedrijven die interoperabele programmatuur ontwikkelen en wel in die zin dat uitdrukkelijk is vastgelegd dat decompilatie is toegestaan onder de in artikel 6 geformuleerde voorwaarden.

Artikel 45n

De leden van de CDA-fractie vroegen nader te beargumenteren waarom niet zou kunnen worden volstaan met het uitsluiten van artikel 16b. Ook de leden van de PvdA-fractie hadden vragen over de in het kader van de richtlijn toegestane uitzonderingen.

In de richtlijn worden in artikel 4 de handelingen opgesomd waarvoor de toestemming van de rechthebbende vereist is. In de artikelen 5 en 6 van de richtlijn wordt een aantal uitzonderingen geformuleerd op dit toestemmingsvereiste.

Voor wat betreft de materie die in de richtlijn wordt geregeld voorziet dit instrument tevens in een uitputtende regeling van de uitzonderingen. Dit betekent dat andere uitzonderingen, die in het auteursrecht zijn voorzien voor andere werken, niet van toepassing kunnen zijn op deze specifieke categorie. Ik verwijs in dit verband naar de overwegingen 17 en 22 van de richtlijn waarin wordt gesproken van «beperkte uitzondering» onderscheidenlijk «alleen in deze zeldzame gevallen». Met het uitsluiten van artikel 16b van de Auteurswet 1912 kan mitsdien niet worden volstaan, aangezien een dergelijke beperking voorbijgaat aan het feit dat in de Auteurswet 1912 ook andere uitzonderingen zijn voorzien die vallen buiten het bereik van de artikelen 5 en 6 van de richtlijn.

Het citeerrecht, dat als een uitzondering op het verveelvoudigingsrecht moet worden aangemerkt, valt niet onder de in de richtlijn geformuleerde uitzonderingen.

Anders dan de leden van de PvdA-fractie ben ik van mening dat de in artikel 10, eerste lid, van de Berner Conventie geformuleerde uitzondering zo moet worden uitgelegd dat de landen die partij zijn bij deze Conventie de vrijheid hebben om op nationaal niveau een verdergaande

bescherming te creëren. Ik verwijs in dit verband naar Nordemann, International Copyright, blz. 107-108.

Artikel II

De leden van de CDA-fractie maakten uit de reacties uit het veld op dat de richtlijn-tekst duidelijker wordt gevonden dan de voorgestelde tekst. Welke bezwaren bestaan er tegen de letterlijke tekst van de richtlijn, zo vroegen deze leden. Ook de leden van de PvdA-fractie bepleiten een verduidelijking van de formulering.

Tegen de tekst van artikel 9, tweede lid, van de richtlijn bestaan geen inhoudelijke bezwaren. De in artikel II opgenomen formulering, die hetzelfde tot uitdrukking beoogt te brengen als artikel 9, tweede lid, is naar mijn mening duidelijker. Ik ben echter gaarne bereid de formulering van dit artikel in die zin aan te passen dat ook uitdrukkelijk verwezen wordt naar verworven rechten.

Artikel III

De leden van de CDA-fractie vroegen wat de juridische positie van gebruikers en auteurs is nu de richtlijn niet per 1 januari 1993 in wetgeving is omgezet.

De omstandigheid dat de richtlijn op 1 januari 1993 in werking treedt en op dat tijdstip niet in nationale regelgeving is uitgewerkt leidt er toe dat belanghebbenden (rechthebbenden en gebruikers) in rechte de naleving van direct werkende bepalingen uit de richtlijn kunnen afdwingen. In voorkomende gevallen kan schadevergoeding van de Nederlandse Staat worden gevorderd.

De Staatssecretaris van Justitie,
A. Kosto